

Tämä on Energiaviraston sähköisesti allekirjoittama asiakirja.

Detta är ett dokument som har signerats elektroniskt av Energimyndigheten.

This is a document that has been electronically signed by the Energy Authority.

Asiakirjan
päivämäärä on:

21.02.2024

Dokumentet är
daterat:

21.02.2024

The document is
dated:

21.02.2024

Esittelijä / Föredragande / Referendary

Nimi / Namn / Name:

Antti Paananen

Pvm / Datum / Date:

21.02.2024

Ratkaisija / Beslutsfattare / Decision-maker

Nimi / Namn / Name:

Simo Nurmi

Pvm / Datum / Date:

21.02.2024

Tämä asiakirja koostuu seuraavista osista:

- Kansilehti (tämä sivu)
- Alkuperäinen asiakirja tai alkuperäiset asiakirjat [Allekirjoitettu asiakirja alkaa seuraavalta sivulta. >](#)

Detta dokument består av följande delar:

- Titelblad (denna sida)
- Originaldokument [Det signerade dokumentet börjar på nästa sida. >](#)

This document contains:

- Front page (this page)
- The original document(s) [The signed document follows on the next page >](#)

Eduskunnan Talousvaliokunta
tav@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen 23.2.2024 kansalaisaloitteesta KAA 4/2023vp

Markkinavalvonta sekä datan avoimuus

Eduskunnan Talousvaliokunta on pyytänyt Energiavirastolta asiantuntijalausuntoa 23.2.2024 pidettävään asiantuntijakuulemiseen kansalaisaloitteesta KAA 4/2023vp. Talousvaliokunnan mukaan kuulemisessa on tarkoitus tarkastella erityisesti kysymystä siitä, miten markkinoiden ja datan avoimuutta voisi parantaa ja mahdollisen markkinamanipulaation riskiä pienentää.

Energiavirasto lausuu asiasta seuraavaa:

Energian tukkumarkkinoiden valvontaa koskevasta sääntelystä

Sähkön ja maakaasun tukkumarkkinoiden valvonnasta säädetään Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetuksessa 1227/2011 energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta (ns REMIT-asetus). Asetuksen tavoitteena on varmistaa, että kuluttajat ja muut markkinaosapuolet voivat luottaa sähkö- ja kaasumarkkinoiden eheyteen ja että tukkumarkkinahinnat ilmentävät tasapainoista ja kilpailukykyistä kysynnän ja tarjonnan vuorovaikutusta eikä markkinoiden väärinkäytöstä voi saada etua.

Asetuksen keskeiset kohdat ovat sähkön ja kaasun tukkumarkkinoilla sisäpiiritiedon väärinkäyttöä (artikla 3) ja markkinamanipulaatiota (artikla 5) koskevat kiellot sekä markkinatoimijoille asetettu velvoite julkaista hallussaan oleva sisäpiiritieto (artikla 4). Asetuksen 2 artikla sisältää määritelmät asetuksessa tarkoitettulle sisäpiiritiedolle, markkinamanipulaatiolle sekä yritykselle manipuloida markkinoita.

Lisäksi asetuksen 8 artiklan nojalla markkinaosapuolten on toimitettava ACER:lle¹ tiedot energian tukkumarkkinoilla suorittamistaan liiketoimista ja myös kauppaa koskevista toimeksiannoista. Tarkemmin ACER:lle ilmoitettavista tiedoista, ilmoittamisesta käytettävistä kanavista ja ilmoitusaikatauluista on säädetty komission täytäntöönpanoasetuksella 1348/2014.

REMIT-asetuksen rikkomuksista määrättävistä seuraamuksista on puolestaan säädetty kansallisesti laissa sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta (590/2013).

¹ European Union Agency for the Cooperation of Energy Regulators (Euroopan Unionin energia-
alan sääntelyviranomaisten yhteistyövirasto)

Energian tukkumarkkinoiden markkinavalvonta

Energian tukkumarkkinoiden markkinavalvonta ja mahdollisten REMIT-asetuksen rikkomusten tutkinta on lainsäädännön perusteella yksiselitteisesti viranomaistehävä. REMIT-asetus jo suoraan velvoittaa kansallisten sääntelyviranomaisten, kuten Energiaviraston tehtäväksi mm. varmistaa, että asetuksen 3 ja 5 artiklan kieltoja ja 4 artiklan velvoitetta sovelletaan.

Suomessa REMIT-asetuksen noudattamisen valvonta kuuluu siten Energiaviraston lakisääteisiin tehtäviin. Energiavirasto on näin ollen Suomessa toimivaltainen viranomainen tutkimaan ja päättämään, onko esimerkiksi jokin liiketoimi ollut REMIT-asetuksen vastainen eli onko esimerkiksi tapahtunut markkinamanipulaatiota vai ei. Päätösvaltaa REMIT-asetuksen tulkinnasta Energiavirasto ei voi delegoida muille tahoille.

Energiaviraston ulkopuoliset tahot voivat tehdä ilmoituksen Energiavirastolle, mikäli niillä on epäily mahdollisesta REMIT-asetuksen rikkomuksesta, mutta Energiavirasto viranomaisena tutkii ja päättää, onko ilmoitetussa epäilyssä tapauksessa lopulta ollut kyse REMIT-asetuksen rikkomuksesta. Energiavirastolla on asian tutkimisessa käytettävissä sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain nojalla toimivaltuudet, joita viraston ulkopuolisilla tahoilla ei ole käytettävissä. Lisäksi REMIT-asetuksen valvonta vaatii paljon mm. toimialatuntemusta, taloustieteellistä, teknistä ja juridista osaamista sekä laajaa tietoa EU:n alueen valvontatapahtumista ja REMIT-tulkinnosta. Pelkkä Energiavirastolle esitetty epäily ei siten ole tae siitä, että asiassa olisi rikottu olemassa olevaa lainsäädäntöä.

Julkisuudessa eräät tahot ovat esittäneet väitteitä energian tukkumarkkinoiden valvonnan heikkotasaisuudesta Suomessa esittämättä väitteilleen minkäänlaisia perusteluja. Energiavirasto pitää näitä väitteitä perusteettomina.

Käytännössä markkinaseurantaa tehdään jo nyt jatkuvasti usealla eri tasolla ja monen eri tahon toimesta toisiaan täydentäen. Kaikessa markkinaseurannassa on tavoitteena havaita ja tunnistaa mahdolliset REMIT-asetuksen vastaiset toimet.

Energiavirasto seuraa sähkön ja maakaasun tukkumarkkinoita jatkuvasti käyttäen laajasti eri lähteistä saatavissa olevaa tietoa. Energiavirastolla on mm. pääsy ACER:lle raportoituun tietoon tukkumarkkinoilla tehdyistä kaupoista ja niihin liittyvistä toimeksiannoista, kuten markkinaosapuolten tekemistä tarjouksista. Virasto seuraa myös aktiivisesti mm. UMM-alustoilla markkinaosapuolten julkaisemia energian tukkuhintoihin vaikuttavia markkinatietoja kuten tiedot merkittävien tuotantolaitosten, siirtoyhteyksien ja kulutuskohteiden epäkäytettävyyksistä sekä muista markkinoihin vaikuttavista asioista. Näiden lisäksi virasto käyttää myös muita mahdollisia kaupallisia ja ei-kaupallisia lähteitä tukkumarkkinoiden ja niiden tapahtumien seurannassa ja analysoinnissa.

Energiavirastolla itsellään on vahvan lainsäädäntöosaamisen lisäksi erittäin hyvät tasoista energian tukkumarkkinoiden ja niiden valvonnan osaamista. Energiavirastossa markkinaseurantaa ja -valvontaa tekee nykyisin jatkuvasti 3-4 henkilöä, joka vastaa eurooppalaista keskitasoa. Lisäksi tarvittaessa valvontatyössä konsultoidaan viraston sisällä muita eri alojen asiantuntijoita, joilla on erittäin vahvaa muuta juridista, teknistä tai markkinaosaamista.

Markkinaevalvontaan käytettävissä olevien resurssien määrään vaikuttaa viraston käytettävissä olevat määrärahat. Markkinaevalvonta on yksi viraston lakisääteisistä tehtävistä ja resurssit eri tehtäviin on kohdistettu lähtökohtaisesti sen mukaan kuin niihin on osoitettu rahoitusta valtion budjetista. Voimakkaampi panostaminen markkinaevalvontaan tarkoittaisi resurssien vähentämistä muista viraston lakisääteisistä tehtävistä, ellei virasto saa markkinaevalvontaa varten lisämäärärahoja.

Valvontatehtäväänsä varten Energiavirasto jatkuvasti kehittää markkinoiden seurannan ja analysoinnin työkaluja, joilla käytössä olevasta datasta pyritään havaitsemaan mahdolliset epäilyttävät tapahtumat tai liiketoimet, joita on syytä tutkia tarkemmin. Markkinoilla tapahtuvat poikkeavat tilanteet, kuten 24.11.2023 sähkön vuorokausimarkkinoille tehty virheellinen tarjous sekä tammikuun 2024 alun korkeat sähkön hinnat tutkitaan Energiavirastossa luonnollisesti aina tarkemmin. Tutkinnan mielenkiinto ei kuitenkaan kohdistu yksinomaan vain hyvin poikkeaviin markkinatilanteisiin ja -hintoihin.

Viraston asiantuntijat tekevät myös tiivistä yhteistyötä, keskustelevat sekä vaihtavat tietoja ja kokemuksia ACER:n, muiden jäsenmaiden markkinaseurannasta ja REMIT-asetuksen noudattamisen valvonnasta vastaavien viranomaisten sekä markkinapaikoilla markkinaevalvontaa hoitavien kanssa. Verkoston kautta virastoon saadaan koko ajan yksityiskohtaista tietoa myös muualla havaituista väärinkäytöksistä ja käytetyistä valvontamenetelmistä. Samoin virasto keskustelee valvontasioista myös Suomessa muiden asiaan liittyvien viranomaisten, kuten Finanssivalvonnan sekä Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa.

Tukkuamarkkinoiden seuranta ja mahdollisten REMIT-rikkomusten havaitseminen ei ole yksinomaan Energiaviraston suorittaman seurannan varassa. REMIT-asetus jo suoraan velvoittaa ACER:n sekä ammattimaisesti liiketoimia järjestävät tahot, kuten sähkö- ja kaasupörssit ja säätösähkömarkkinoita ylläpitävät kantaverkkoyhtiöt seuraamaan tukkutason energiatuotteiden kauppaa sisäpiiritiedon väärinkäytön ja markkinamanipulaation havaitsemiseksi.

Tässä tarkoitus ei ole tehdä päällekkäistä työtä, vaan eri tahoilla on erilaiset roolit tai painotukset markkinoiden seurannassa. Energiaviraston päätehtävä on tutkia kaikenlaiset epäilyt, koska muut tahot eivät voi tehdä sitovia päätöksiä REMIT-asetuksen noudattamisesta. Lisäksi viraston markkinaevalvonta pyrkii keskittymään erilaisten poikkeavien tapahtumien tarkempaan tutkintaan ja esim. ns. cross-market-tapauksiin, jotka voivat pudota yksittäisten markkinapaikkojen omien markkinaevalvontojen väliin. Energiavirasto myös seuraa ja valvoo sitä, onko markkinapaikkojen tekemä markkinaevalvonta riittävää. Yksittäisten tarjousten päivittäinen seuranta on enemmän markkinapaikkojen omien markkinaevalvontojen vastuulla jo senkin takia, että he saavat datan virastoa aiemmin ja helpommin. ACER:in tekemä seuranta taas perustuu paljolti automaattisiin hälytyksiin, koska siellä ei tunneta juuri paikallista markkinaa ja koska ACER valvoo koko Euroopan dataa. Tästä syytä Energiavirastossa pyritään ymmärtämään paikallisten toimijoiden käyttäytymistä syvemmin.

Muiden kuin Energiaviraston suorittama markkinaseuranta siten täydentää Energiaviraston suorittamaa markkinaseurantaa ja vastuulla olevaa REMIT-asetuksen noudattamisen valvontaa. Mikäli ACER:lle taikka pörssien markkinaevalvonalle on syntynyt perusteltu aihe epäillä mahdollista markkinamanipulaatiota tai

sisäpiiritiedon väärinkäyttöä, niiden tehtävänä on ilmoittaa tästä Energiavirastolle, jonka tehtävänä puolestaan on viranomaisena tutkia epäilty tapahtuma. Siten esimerkiksi ACER:n tai pörssien markkinavalvonnan havaitsemisissa epäilyttävissä tapahtumissa Energiavirasto edelleen lopulta tekee päätöksen, onko kyseessä ollut REMIT-asetuksen rikkomus vai ei.

Markkinadatan jakaminen

REMIT-asetuksen nojalla ACER:lle raportoidun tiedon jakaminen

REMIT-asetus rajaa voimakkaasti Energiaviraston mahdollisuuksia jakaa ACER:n kautta saamaansa dataa muille tahoille, minkä takia Energiavirasto ei voi luovuttaa ACER:lta valvontatehtäviään varten saamaansa markkinaosapuolikohtaista kaupankäynti- tai tarjousdataa ulkopuolisille tahoille esimerkiksi tutkimuskäyttöön.

REMIT-asetuksessa myös tunnistetaan asetuksen nojalla ACER:lle raportoidun ja kerätyn liiketoimia koskevan datan vahva luottamuksellisuus, minkä takia asetuksessa on tarkat säännökset tietojen vaihtamisesta ja salassapitovelvollisuudesta.

Energiavirasto toteaa, että asetus selkeästi lähtee siitä, että ACER on REMIT-asetuksen nojalla sille ilmoitettujen liiketoimia koskevien tietojen omistaja, joka myös päättää kyseisten tietojen jakamisesta ja julkaisemisesta.

REMIT-asetuksen 10 artikla säätelee ACER:n saamien tietojen vaihtamista viranomaisten välillä. ACER:lla on vastuu todeta, pystyvätkö sen hallussa olevia tietoja käyttöönsä saavat viranomaiset ylläpitämään riittävää tietoturvasuoraa ja sitovatko niitä asianmukaiset luottamuksellisuutta koskevat järjestelyt. Asetus määrää, että ACER voi antaa tietoja ainoastaan sellaisten viranomaisten käyttöön, joiden järjestelmät mahdollistavat sen, että ACER voi täyttää asetuksessa olevat järjestelmien tietoturva- sekä saatujen tietojen luottamuksellisuutta, eheyttä ja suojaamista koskevat vaatimukset. Täyttämällä ACER:n asettamat erittäin tiukat vaatimukset Energiavirasto on saanut ACER:ltä pääsyoikeuden ACER:lle raportoituihin tietoihin valvontatehtäviensä hoitamista varten. Energiavirasto huomauttaa, että virastoa sitoo myös ACER:n kanssa tehty REMIT-datan jakamista koskeva sopimus, jonka perusteella datan jakaminen viraston ulkopuolelle voi estää Energiavirastoa jatkossa saamasta dataa ACER:lta.

Asetuksessa on myös erilliset säännökset REMIT-asetuksen nojalla saatujen, vaihdettujen tai toimitettujen tietojen luottamuksellisuudesta. Asetuksen salassapitovelvollisuus koskee mm. henkilöitä, jotka työskentelevät tai ovat työskennelleet kansallisten sääntelyviranomaisten tai muiden asiaankuuluvien viranomaisten palveluksessa. Kyseiset henkilöt eivät saa paljastaa tehtäviensä yhteydessä saamaansa luottamuksellista tietoa muulle henkilölle tai viranomaiselle muutoin kuin sellaisena tiivistelmänä tai koosteena, josta yksittäisiä markkinaosapuolia tai kaupapaikkoja ei voida tunnistaa, sanotun kuitenkin rajoittamatta rikosoikeuden, REMIT-asetuksen muiden säännösten tai muun asiaan liittyvän unionin lainsäädännön soveltamista. Asetuksen nojalla Energiavirastolla on oikeus käyttää ACER:lta saamia tietoja ainoastaan velvollisuuksiensa ja tehtäviensä suorittamiseen.

Edelleen REMIT-asetuksen nojalla ACER voi päättää asettaa osia hallussaan olevista tiedoista julkisesti saataville edellyttäen, ettei yksittäisiä markkinaosapuolia tai

yksittäisiä liiketoimia tai yksittäisiä markkinapaikkoja koskevia kaupallisesti arkaluonteisia tietoja ilmaista eikä niitä ole mahdollista päätellä.

Asetuksen perusteella ACER voi myös saattaa muita kuin kaupallisesti arkaluonteisia kauppvoja koskevan tietokantansa käytettäväksi tieteellisiin tarkoituksiin, jollei luottamuksellisuutta koskevista vaatimuksista muuta johdu. Tätä tiedon jakamista varten ACER on Energiaviraston tietojen mukaan kehittänyt menettelytavan, jossa REMIT-asetuksen edellyttämä tietoturva on huomioitu. Energiavirasto katsoo, että tätä tapaa suomalaistenkin yliopistojen tulisi käyttää. ACER on myös neuvonut kansallisia sääntelyviranomaisia ohjaamaan tällaiset kyselyt ACER:lle.

Kaikkiaan edellä oleva tarkoittaa myös sitä, että mikäli esimerkiksi suomalaiset tutkijat haluaisivat käyttöönsä ACER:n keräämää dataa tieteellistä tutkimustyötä varten, heidän tulisi selvittää datan saatavuutta suoraan ACER:n kanssa. Kansallisella sääntelyviranomaisella Energiavirastolla sen sijaan ei valtuutta jakaa ACER:lta velvolluuksiensa hoitamista varten saamiensa tietoja tutkimuskäyttöön Energiaviraston ulkopuolelle.

Muun kuin REMIT-asetuksen nojalla kansallisesti kerätyn tiedon jakaminen

REMIT-asetuksen osalta on toki huomattava, että asetuksen salassapitovelvollisuutta koskevat säännökset eivät koske luottamuksellisten tietojen vaihtamista, mikäli kyseisiä tietoja ei ole saatu REMIT-asetuksen nojalla ACER:lta tai toisen jäsenvaltion viranomaiselta.

Julkisuudessa viitatus tutkijoille jaetun Espanjaa koskevan markkinadatan osalta Energiavirasto toteaa, että Espanjan alueellisena monopolina toimivan sähköpörssin kansallisissa markkinasäännöissä on asetettu pörssille mahdollisuus julkistaa kaupat ja tarjoukset. Espanjan markkinadatan jakamisen osalta kyse on täten ollut muusta kuin REMIT-asetuksen nojalla ACER:lle raportoidun datan jakamisesta. Tällöin sen jakamista eivät siis ole koskeneet REMIT-asetuksen salassapitosäännökset, jolloin tämän tiedon jakamisen arviointi on voitu tehdä kansallisen lainsäädännön, kuten julkisuuslainsäädännön pohjalta.

Energiavirasto pitääärkevimpänä keinona varmistaa tehokas kansallinen markkinavalvonta sitä, että virastolla on pääsyoikeus suoraan ACER:n REMIT-asetuksen nojalla keräämään dataan, jolloin virasto yhdellä järjestelyllä saa valvontatehtäväänsä varten käyttöönsä tiedot eri markkinapaikoilla tehdyistä liiketoimista ja toimeksiannoista.

Energiavirasto ei sen sijaan näe tarkoituksenmukaiseksi, että Suomessa lähdettäisiin REMIT-asetuksen salassapitosäännöksen kiertämiseksi rakentamaan päällekkäisiä järjestelmiä, joissa markkinaosapuolille tai markkinapaikoille asetettaisiin kansallinen velvoite ilmoittaa liiketoimista ja toimeksiannoista suoraan myös Energiavirastolle sen lisäksi, että niiden on REMIT-asetuksen nojalla joka tapauksessa ilmoitettava niistä ACER:lle. Tällainen moninkertainen ilmoitusvelvoite ei vastaisi hyvän hallinnon periaatteita ja ainoastaan lisäisi merkittävästi kustannuksia sekä markkinatoimijoille, markkinapaikoille sekä Energiavirastolle ilman, että siitä olisi osoitettavissa mitään todellista hyötyä REMIT-asetuksen noudattamisen valvonnessa. Edelleen tämä ei välttämättä ratkaisisi datan jakamista esim. tutkimuskäyttöön, koska Energiavirasto joutuisi joka tapauksessa arvioimaan sille suoraan

ilmoitetun liiketoimia ja toimeksiantoja koskevan datan salassapitoa julkisuuslain pohjalta.

Edelleen Energiavirasto huomauttaa, että jo nykyisellään erilaista markkinadataa sähkö- ja kaasumarkkinoista on julkisesti tai kaupallisesti varsin laajasti² saatavilla. Energiavirasto katsoo, että tutkimuskäyttöön nämä datat ovat riittävät. Esimerkiksi sähköpörssit, kuten NordPool ja EPEX Spot julkaisevat aggregoidut ja anonymisoidut vuorokausimarkkinoiden kysyntä- ja tarjontakäyrät päivittäin. Pörssit tarjoavat myös tätä koskevan historiadatan maksullisena palveluna sitä tarvitseville. Energiavirastolla on ostettuna tämä palvelu, jossa virastolla on pääsyoikeus pörssin järjestelmiin, joista virasto voi halutessaan noutaa tarvittaessa kyseistä aggregoitua dataa omaan käyttöönsä. Energiavirasto ei sopimussyistä voi kuitenkaan jakaa tätä dataa eteenpäin kolmansille osapuolille. Tarkemmista markkinatoimijakohtaisista tiedoista on Energiaviraston näkemyksen mukaan hyötyä ainoastaan viranomaisille kuuluvassa markkinavalvonnassa.

Akateemisen tutkimuksen osallistumisesta markkinavalvontaan

Julkisuudessa on esitetty myös, että akateeminen tutkimus voisi myös osallistua markkinaseurantaan ja -valvontaan.

Energiavirasto katsoo, että lähtökohtaisesti akateemisen tutkimuksen tavoitteet ovat eri kuin varsinaisen markkinavalvonnan. Ei voida ajatella, että yliopistot tai tutkimuslaitokset alkaisivat valvoa REMIT-asetuksen noudattamista. REMIT-asetuksen noudattamisen valvonta ja esim. markkinamanipulaation arviointi kuuluu yksiselitteisesti viranomaiselle ja Suomessa Energiavirastolle. REMIT-asetuksen noudattamisen valvonta vaatii myös paljon juridista ja toimialan teknistä osaamista ja laajaa tietoa muualla EU:n alueella tehdystä valvontatapahtumista ja REMIT-tulkinnoista, jolloin pelkkä taloustieteellinen osaaminen ei useinkaan riitä REMIT-asetuksen noudattamisen valvontaan.

Akateemisesta tutkimuksesta voi sen sijaan olla hyötyä esim. uusien tutkintamenetelmien kehittämisessä markkinavalvontaan. Tällöinkin suurin hyöty on saavutettavissa, kun tutkimus tapahtuu Energiaviraston omien tarpeiden pohjalta ja viraston johdolla. Tällöinkin datan tietoturvasta on huolehdittava sekä REMIT-asetuksen salassapitosäännöksiä on noudatettava, jolloin nämä myös määrittävät puitteita käytännön järjestelyille. Varmimmin tämä toteutuu, kun tutkijat työskentelevät suoraan Energiaviraston palveluksessa. Energiavirastossa on jo kokemusta yliopiston kanssa tehdystä yhteistyöstä valvontamenetelmien kehittämisessä. Tällöinkin kehittämisessä käytetyn datan tietoturvasta on huolehdittu siten, että tutkija on ollut viraston palveluksessa työntekijänä tutkimuksen ajan, jolloin häntä ovat koskeneet samat REMIT-asetuksen salassapitovelvoitteet kuin muita virkamiehiä Energiavirastossa. Vastaavia menettelyitä on ollut myös muissa maissa.

² Esimerkiksi pörssien ja kantaverkkoyhtiöiden julkaisema markkinadata, komission asetuksen 543/2013 nojalla ENTSO-E:n keräämä ja julkaisema data sähkömarkkinoista sekä ENTSG:n julkaisema data kaasumarkkinoista.

Yhteenveto

Yhteenvetona Energiavirasto toteaa, että Energiavirastolla on Suomessa toimivalta ja vastuu valvoa, että REMIT-asetuksessa asetettuja kieltoja ja velvoitteita noudatetaan. Edelleen Energiavirastolla on myös toimivalta lopulta arvioida ja päättää, onko jossakin toimessa ollut kyse markkinamanipulaatiosta. Tätä toimivaltaa Energiavirasto ei voi delegoida muille tahoille.

Jo nykyisellään sähkön ja maakaasun tukkumarkkinoita seurataan jatkuvasti usean eri tahon toimesta toisiaan täydentäen tavoitteena tunnistaa mahdolliset sisäpiiritiedon väärinkäytöt tai markkinamanipulaatiot. Uusien tahojen lisääminen markkinaseurantaan ei välttämättä tuo lisäarvoa suhteessa siitä aiheutuviin lisäkustannuksiin. Mikäli markkinaseurantaan ja -valvontaan halutaan Suomessa panostaa enemmän, Energiavirasto katsoo tehokkaimmaksi ja ensisijaisemmaksi keinoksi lisätä tätä varten Energiaviraston resursseja.

REMIT-asetus sääntelee selvästi asetuksen nojalla ACER:lle ilmoitettujen tietojen jakamista ja salassapitoa. ACER on kyseisen datan omistaja, jolloin se myös on toimivaltainen päättämään datan saattamisesta julkiseksi tai jakamisesta esimerkiksi tutkimuskäyttöön. Energiavirastolla tällaista toimivaltaa ei ole.

Liitteet REMIT-asetuksen keskeiset merkitykselliset artiklat asian kannalta

Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetus (EU) 1227/2011 energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta (ns. REMIT -asetus)

Ohessa on eräitä asian kannalta merkityksellisiä REMIT-asetuksen säännöksiä³:

Johdanto-osan kohta 23:

Viraston olisi varmistettava, että sen saamia tietoja käytetään turvautusti ja että ne suojataan, estettävä luvaton pääsy sen hallussa oleviin tietoihin ja otettava käyttöön mekanismit sen varmistamiseksi, että henkilöt, joilla on lupa sen keräämien tietojen käyttöön, eivät käytä niitä väärin. Viraston olisi myös todettava, pystyvätkö sen hallussa olevia tietoja käyttöönsä saavat viranomaiset ylläpitämään vastaavaa tietoturvasoaa ja sitovatko niitä asianmukaiset luottamuksellisuutta koskevat järjestelyt. Sen tähden on tarpeen varmistaa myös, että tietojen käsittelyssä ja toimittamisessa käytettävät tietojärjestelmät toimivat turvautusti. Jotta voidaan kehittää tietojen luottamuksellisuuden parhaalla mahdollisella tavalla varmistava tietojärjestelmä, virastoa olisi rohkaistava toimimaan tiiviissä yhteistyössä Euroopan verkko- ja tietoturvaviraston (ENISA) kanssa. Näitä sääntöjä olisi sovellettava myös muihin viranomaisiin, joilla on oikeus päästä tietoihin tämän asetuksen täytäntöönpanoa varten.

Johdanto-osan kohta 25:

Siltä osin kuin tiedot eivät ole tai eivät ole enää kaupallisesti tai turvallisuuden kannalta arkaluonteisia, viraston olisi voitava antaa ne markkinaosapuolten ja suuren yleisön saataville ja parantaa siten markkinoita koskevaa tietämystä. Tällainen avoimuus lisää osaltaan luottamusta markkinoihin ja edistää tietämystä energian tukkumarkkinoiden toiminnasta. Viraston olisi luotava ja julkistettava säännöt, joiden mukaisesti se asettaa nämä tiedot saataville oikeudet.

Artikla 7 Markkinoiden seuranta:

1. Viraston on seurattava tukkutason energiatuotteiden kauppaa sisäpiiritietoon ja markkinoiden manipulointiin perustuvan kaupankäynnin havaitsemiseksi ja estämiseksi. Sen on kerättävä 8 artiklan mukaisesti tiedot energian tukkumarkkinoiden arviointia ja seurantaa varten.

2. Kansallisten sääntelyviranomaisten on tehtävä yhteistyötä alueatasolla ja viraston kanssa 1 kohdassa tarkoitetun energian tukkumarkkinoiden seurannan toteuttamisessa. Tätä varten kansallisten sääntelyviranomaisten on saatava käyttöönsä asian omaiset viraston hallussa olevat tämän artiklan 1 kohdan mukaisesti kerätyt tiedot, jollei 10 artiklan 2 kohdasta muuta johdu. Kansalliset sääntelyviranomaiset voivat myös seurata tukkutason energiatuotteiden kauppaa kansallisella tasolla.

³ Asetustekstissä 'virasto' tarkoittaa aina ACERia ja 'kansallinen sääntelyviranomainen' tarkoittaa jäsenmaan nimeämää kansallista sähkö- ja kaasumarkkinoita valvovaa viranomaista kuten Suomessa Energiavirastoa.

Jäsenvaltiot voivat säätää, että sen kansallinen kilpailuviranomainen tai tämän viranomaisen yhteyteen perustettu markkinoita seuraava elin valvoo markkinoita kansallisen sääntelyviranomaisen kanssa. Kansallisella kilpailuviranomaisella tai markkinoita seuraavalla elimellä on markkinaseuranta suorittaessaan oltava tämän kohdan ensimmäisen alakohdan, tämän artiklan 3 kohdan toisen alakohdan toisen virkkeen, 4 artiklan 2 kohdan toisen virkkeen, 8 artiklan 5 kohdan ensimmäisen virkkeen ja 16 artiklan nojalla samat oikeudet ja velvoitteet kuin kansallisella sääntelyviranomaisella.

3. Viraston on ainakin vuosittain toimitettava komissiolle kertomus tämän asetuksen nojalla toteutetusta toiminnastaan ja asetettava tämä kertomus yleisön saataville. Näissä kertomuksissa viraston on arvioitava eri ryhmiin kuuluvien markkina- paikkojen toimintaa ja tarkasteltavuutta sekä erilaisia kaupankäynti tapoja ja se voi antaa komissiolle suosituksia, jotka koskevat sellaisia markkinasääntöjä, normeja ja menettelyjä, joilla voitaisiin parantaa markkinoiden eheyttä ja sisämarkkinoiden toimintaa. Se voi myös arvioida, voitaisiinko järjestäytyneitä markkinoita koskevilla vähimmäisvaatimuksilla lisätä markkinoiden tarkasteltavuutta. Kertomus voidaan yhdistää asetuksen (EY) N:o 713/2009 11 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun kertomukseen.

Virasto voi antaa komissiolle liiketoimia koskeviin tietoihin ja myös kauppaa koskeviin toimeksiantoihin liittyviä suosituksia, jotka se katsoo ne tarpeellisiksi energian tukkumarkkinoiden tehokkaan ja tuloksekkaan seurannan kannalta. Ennen tällaisten suositusten antamista viraston on kuultava sidosryhmiä, erityisesti kansallisia sääntelyviranomaisia, jäsenvaltioiden toimivaltaisia rahoitusvalvontaviranomaisia, kansallisia kilpailuviranomaisia ja arvopaperimarkkinaviranomaisia.

Kaikki suositukset olisi annettava Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission sekä yleisön saataville.

Artikla 8 Tietojen keruu:

1. Markkinaosapuolten tai niiden puolesta toimivien 4 kohdan b–f alakohdassa lueteltujen henkilöiden tai viranomaisten on toimitettava virastolle tiedot energian tukkumarkkinoilla suoritetuista liiketoimista ja myös kauppaa koskevista toimeksiannoista. Toimitettavaan tietoihin on sisällyttävä ainakin ostettujen ja myytyjen tukkutason energiatuotteiden tarkka määrittely, sovittu hinta ja määrä, toteutuspäivät ja -ajat, liiketoimen osapuolet ja edunsaajat sekä kaikki muut asiaankuuluvat tiedot. Vaikka markkinaosapuolilla on kokonaisvastuu, niiden ilmoitusvelvollisuuden katsotaan tulleen täytetyksi, kun vaaditut tiedot on saatu 4 kohdan b–f alakohdassa luettelulta henkilöltä tai viranomaiselta.

2. Komissio toteuttaa täytäntöönpanosäädöksin seuraavat toimet:

a) laatii luettelon sopimuksista ja johdannaisista, mukaan luettuina kauppaa koskevat toimeksiannot, joista on määrä ilmoittaa 1 kohdan mukaisesti, ja tarvittaessa liiketoimien ilmoittamiselle asetetuista asianmukaisista alarajoista;

b) hyväksyy 1 kohdan mukaisesti toimitettavien tietojen ilmoittamista koskevat yhtenäiset säännöt;

c) säätää, mihin mennessä ja missä muodossa nämä tiedot on ilmoitettava.

Nämä täytäntöönpanosäädökset hyväksytään 21 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua tarkastelumenettelyä noudattaen. Niissä on otettava huomioon olemassa olevat ilmoitusjärjestelmät.

3. Jäljempänä 4 kohdan a–d alakohdassa tarkoitettuihin henkilöihin, jotka ovat ilmoittaneet liiketoimista direktiivin 2004/39/EY mukaisesti tai johdannaistransaktioista, keskusvastapuolista ja kauppatietorekistereistä annetun, sovellettavan unionin lainsäädännön mukaisesti, ei sovelleta kaksinkertaista ilmoitusvelvollisuutta, kun on kyse näistä liiketoimista.

Edellä 2 kohdassa tarkoitetuissa täytäntöönpanosäädöksissä voidaan sallia, että organisoidut markkinat tai kauppohenkilöstön täsmäytys- tai ilmoitusjärjestelmät toimittavat virastolle tiedot energian tukkumarkkinoiden liiketoimista, sanotun kuitenkin rajoitta matta tämän kohdan ensimmäisen alakohdan soveltamista.

4. Tiedot toimittaa 1 kohdan soveltamiseksi

a) markkinaosapuoli;

b) markkinaosapuolen puolesta toimiva kolmas osapuoli;

c) kauppohenkilöstön ilmoitusjärjestelmä;

d) järjestäytynyt markkina, kauppohenkilöstön täsmäytysjärjestelmä tai liiketoimia ammatillisesti järjestävä muu henkilö;

e) johdannaistransaktioista, keskusvastapuolista ja kauppatietorekistereistä annetun, sovellettavan unionin lainsäädännön nojalla rekisteröity tai tunnustettu kauppatietorekisteri; tai

f) toimivaltainen viranomainen, joka on saanut kyseisen tiedon direktiivin 2004/39/EY 25 artiklan 3 kohdan mukaisesti, tai arvopaperimarkkinaviranomainen, jos se on saanut kyseisen tiedon johdannaistransaktioista, keskusvastapuolista ja kauppatietorekistereistä annetun, sovellettavan unionin lainsäädännön mukaisesti.

5. Markkinaosapuolten on kaupankäynnin seuraamiseksi energian tukkumarkkinoilla toimitettava virastolle ja kansallisille sääntelyviranomaisille tiedot sähkön tai maakaasun tuotanto-, varastointi- ja kulutuslaitosten tai siirtoverkkojen kapasiteetista ja käytöstä tai tiedot, jotka liittyvät nesteytetyn maakaasun käsittelylaitosten kapasiteettiin ja käyttöön, mukaan lukien tiedot näiden laitosten tai verkkojen suunnitellusta tai ennakoimattomasta käytöstä pois olost. Markkinaosapuolia koskevat ilmoitusvelvoitteet pidetään mahdollisimman vähäisinä keräämällä tarvittavat tiedot tai osa niistä, mahdollisuuksien mukaan, ole massa olevista lähteistä.

6) Komissio toteuttaa täytäntöönpanosäädöksin seuraavat toimet:

a) hyväksyy 5 kohdan mukaisesti toimitettavien tietojen ilmoittamista ja tarvittaessa ilmoittamiselle asetettuja asianmukaisia alarajoja koskevat yhtenäiset säännöt;

b) säätää, mihin mennessä ja missä muodossa nämä tiedot on ilmoitettava.

Nämä täytäntöönpanosäädökset hyväksytään 21 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua tarkastelumenettelyä noudattaen. Niissä on otettava huomioon asetusten (EY) N:o 714/2009 ja (EY) N:o 715/2009 mukaiset olemassa olevat ilmoitusvelvollisuudet.

Artikla 10 Tietojen vaihto viraston ja muiden viranomaisten välillä:

1. Viraston on otettava käyttöön järjestelyt 7 artiklan 1 kohdan ja 8 artiklan mukaisesti saamiensa tietojen vaihtamiseksi kansallisten sääntelyviranomaisten, jäsenvaltioiden toimivaltaisten rahoitusvalvontaviranomaisten, jäsenvaltioiden kilpailuviran omaisten, arvopaperimarkkinaviranomaisen ja muiden asiaan kuuluvien viranomaisten kanssa. Viraston on kuultava näitä viranomaisia ennen tällaisten järjestelyjen käyttöön ottamista.

2. Virasto saa antaa 1 kohdassa tarkoitetut järjestelyt ainoastaan sellaisten viranomaisten käyttöön, joiden käyttöön ottamat järjestelmät mahdollistavat sen, että virasto voi täyttää 12 artiklan 1 kohdan vaatimukset.

3. Johdannaistransaktioista, keskusvastapuolista ja kauppätietorekistereistä annetun, sovellettavan unionin lainsäädännön nojalla rekisteröityjen tai tunnustettujen kauppätietorekistereiden on annettava keräämänsä asiaan liittyvät tukkutason energia tuotteita ja päästöoikeuksien johdannaisia koskevat tiedot viraston käyttöön.

Arvopaperimarkkinaviranomaisen on toimitettava virastolle direktiivin 2004/39/EY 25 artiklan 3 kohdan ja johdannaistransaktioista, keskusvastapuolista ja kauppätietorekistereistä annetun, sovellettavan unionin lainsäädännön nojalla saadut tukku tason energiatuotteiden liiketoimia koskevat ilmoitukset. Ilmoituksia tukkutason energiatuotteita koskevista liiketoimista direktiivin 2004/39/EY 25 artiklan 3 kohdan nojalla vastaanottavien toimivaltaisten viranomaisten on toimitettava nämä ilmoitukset virastolle.

Viraston ja viranomaisten, jotka ovat vastuussa päästöoikeuksia koskevan kaupan tai päästöoikeuksiin liittyvien johdannaisten valvonnasta, on tehtävä yhteistyötä keskenään ja otettava käyttöön asianmukaisia järjestelyjä, joiden avulla virasto pääsee käsiksi näitä oikeuksia sekä niihin liittyviä johdannaisia koskeviin liiketoimintietoihin, jos toimivaltaiset viranomaiset keräävät tietoja tällaisista liiketoimista.

Artiklan 12 Toiminnallinen luotettavuus:

1. Viraston on varmistettava 4 artiklan 2 kohdan sekä 8 ja 10 artiklan nojalla vastaanotettujen tietojen luottamuksellisuus, eheys ja suojaaminen. Viraston on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet ehkäistäkseen järjestelmiinsä sisältyvien tietojen väärinkäytön ja luvattoman tutustumisen tietoihin.

Kansallisten sääntelyviranomaisten, jäsenvaltioiden toimivaltaisten rahoitusvalvontaviranomaisten, kansallisten kilpailuviranomaisten, arvopaperimarkkinaviranomaisen ja muiden asiaan kuuluvien viranomaisten on varmistettava 4 artiklan 2 kohdan, 7 artiklan 2 kohdan, 8 artiklan 5 kohdan tai 10 artiklan nojalla saamiensa tietojen luottamuksellisuus, eheys ja suojaaminen ja toteutettava toimenpiteitä tällaisten tietojen väärinkäytön ehkäisemiseksi.

Viraston on yksilöitävä operatiivisen riskin lähteet ja saatettava ne mahdollisimman vähäisiksi kehittämällä asianmukaisia järjestelmiä, tarkastuksia ja menettelyjä.

2. Jollei 17 artiklasta muuta johdu, virasto voi päättää asettaa osia hallussaan olevista tiedoista julkisesti saataville edellyttäen, ettei yksittäisiä markkinaosapuolia tai yksittäisiä liiketoimia tai yksittäisiä markkinapaikkoja koskevia kaupallisesti arkaluonteisia tietoja ilmaista eikä niitä ole mahdollista päätellä.

Virasto saattaa muita kuin kaupallisesti arkaluonteisia kauppvoja koskevan tietokantansa käytettäväksi tieteellisiin tarkoituksiin, jollei luottamuksellisuutta koskevista vaatimuksista muuta johdu.

Tietoja on julkistettava tai asetettava saataville energian tukkumarkkinoiden tarkasteltavuuden parantamiseksi ja edellyttäen, että tiedot eivät todennäköisesti vääristä kilpailua energiamarkkinoilla.

Virasto jakaa tietoja oikeudenmukaisesti noudattaen avoimia sääntöjä, jotka se laatii ja asettaa julkisesti saataville.

Artikla 13 Markkinoiden väärinkäyttöä koskevien kieltojen täytäntöönpano

1. Kansallisten sääntelyviranomaisten on varmistettava, että 3 ja 5 artiklassa säädettyjä kieltoja sekä 4 artiklassa säädettyä velvoitetta sovelletaan.

Kunkin jäsenvaltion on varmistettava, että sen kansallisilla sääntelyviranomaisilla on viimeistään 29 päivänä kesäkuuta 2013 tutkinta- ja täytäntöönpanovaltuudet, jotka ovat tarpeen tämän tehtävän hoitamiseksi. Näitä valtuuksia on käytettävä oikeasuhteisella tavalla.

Näitä valtuuksia voidaan käyttää

- a) suoraan;
- b) yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa; tai
- c) saattamalla asia toimivaltaisten oikeusviranomaisten käsiteltäväksi.

Kansalliset sääntelyviranomaiset voivat tarvittaessa käyttää tutkintavaltuuksiaan yhteistyössä järjestäytyneiden markkinoiden, kauppajien täsmäytysjärjestelmien tai liiketoimia ammattimaisesti järjestävien muiden 8 artiklan 4 kohdan d alakohdassa tarkoitettujen henkilöiden kanssa.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetut tutkinta- ja täytäntöönpano valtuudet on rajoitettava tutkinnan tavoitteeseen. Niitä on käytettävä kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja niihin kuuluu oikeus

- a) saada tutustua kaikkiin tarvittaviin asiakirjoihin niiden muodosta riippumatta ja saada jäljennös niistä;
- b) vaatia tietoja kaikilta asiaan liittyviltä henkilöiltä, myös niiltä, jotka eri vaiheissa osallistuvat toimeksiantojen lähettämiseen tai asianomaisten liiketoimien toteuttamiseen, sekä heidän päämiehiltään, ja tarvittaessa oikeus kutsua tällainen henkilö tai päämies kuultavaksi;

- c) tehdä tarkastuksia paikan päällä;
- d) vaatia olemassa olevia tallenteita puheluista ja tietoliikenteestä;
- e) vaatia sellaisen käytännön lopettamista, joka on ristiriidassa tämän asetuksen tai sen nojalla hyväksyttyjen delegoitujen säädösten tai täytäntöönpanosäädösten kanssa;
- f) vaatia oikeusteitse omaisuuden jäädyttämistä ja/tai takavarikoimista;
- g) vaatia tuomioistuinta tai toimivaltaista viranomaista asettamaan väliaikaisen ammattitoimintakiellon.

Artikla 15 Ammattimaisesti liiketoimia järjestävien henkilöiden veloitteet:

Henkilön, joka ammattimaisesti järjestää liiketoimia tukkutasen energiatuotteilla, on ilmoitettava viipymättä kansalliselle sääntelyviranomaiselle, jos hänellä on aiheutta epäillä, että jokin liiketoimi saattaa olla vastoin 3 tai 5 artiklaa.

Henkilöiden, jotka ammattimaisesti järjestävät liiketoimia tukkutasen energiatuotteilla, on perustettava ja ylläpidettävä tehokkaita järjestelyjä ja menettelyjä 3 tai 5 artiklaan kohdistuvien rikkomusten havaitsemiseksi.

Artikla 17 Salassapitovelvollisuus:

1. Tämän asetuksen nojalla saatuja, vaihdettuja tai toimitettuja luottamuksellisia tietoja koskee 2, 3 ja 4 kohdassa säädetty salassapitovelvollisuus.

2. Salassapitovelvollisuutta sovelletaan

- a) henkilöihin, jotka työskentelevät tai ovat työskennelleet viraston palveluksessa;
- b) viraston määräämiin tilintarkastajiin ja asiantuntijoihin;
- c) henkilöihin, jotka työskentelevät tai ovat työskennelleet kansallisten sääntelyviranomaisten tai muiden asiaankuuluvien viranomaisten palveluksessa;
- d) kansallisten sääntelyviranomaisten tai muiden asiaankuuluvien viranomaisten määräämiin tilintarkastajiin ja asiantuntijoihin, jotka saavat käyttöönsä luottamuksellista tietoa tämän asetuksen mukaisesti.

3. Edellä 2 kohdassa tarkoitettujen henkilöiden tehtäviensä yhteydessä saamaa luottamuksellista tietoa ei saa paljastaa muulle henkilölle tai viranomaiselle muutoin kuin sellaisena tiivistelmänä tai koosteena, josta yksittäisiä markkinaosapuolia tai kauppapaikkoja ei voida tunnistaa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta rikosoikeuden, tämän asetusten muiden säännösten tai muun asiaan liittyvän unionin lainsäädännön soveltamista.

4. Virastolla, kansallisilla sääntelyviranomaisilla, jäsenvaltion toimivaltaisilla rahoitusvalvontaviranomaisilla, arvopaperimarkkinaviranomaisella, tämän asetuksen nojalla luottamuksellisia tietoja saavilla elimillä ja henkilöillä on oikeus käyttää saamia tietoja ainoastaan velvollisuuksiensa ja tehtäviensä suorittamiseen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta rikosoikeuden soveltamista sen piiriin kuuluviin

tapauksiin. Muut viranomaiset, elimet tai henkilöt saavat käyttää näitä tietoja sitä tarkoitusta varten, johon tiedot on toimitettu niille tai kyseisten tehtävien hoitoon nimenomaan liittyvän hallinnollisen tai oikeudellisen menettelyn yhteydessä. Tiedot vastaanottava viranomainen saa käyttää niitä myös muihin tarkoituksiin, jos tiedot toimittava virasto, kansallinen sääntelyviranomainen, jäsenvaltion toimivaltainen rahoitusvalvontaviranomainen, arvopaperimarkkinaviranomainen, elin tai henkilö suostuu siihen.

5. Tämä artikla ei estä jäsenvaltion viranomaista kansallisen lainsäädännön mukaisesti vaihtamasta tai toimittamasta luottamuksellisia tietoja, mikäli niitä ei ole saatu tämän asetuksen nojalla toisen jäsenvaltion viranomaiselta tai virastolta.